

Sloboda izražavanja na Internetu

Nova sredstva za izražavanje mišljenja
(Blog, Internet forum, chat, itd)

mr Jelena Surčulija
Beograd, 07. mart 2011

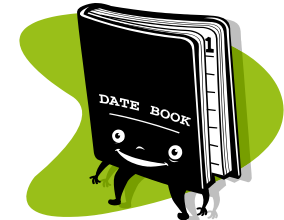
mr Jelena Surčulija

Blog

- **Weblog** (skraćeno **blog**) je niz hronološki organizovanih unosa koji se prikazuju na web-stranicama.
- Imaju formu dnevnika. Raspravlja se o raznim temama.
- Tipovi unosa mogu varirati po temi, obimu i formatu:
 - Vesti, beleške, rasprave – u tekstualnom formatu
 - Fotografije, skice, grafički radovi (photoblog)
 - Video materijali (vlog)
 - Politički komentari (plog)
 - Audio materijali (podcasting)
 - Adrese (linkovi) ka drugim sadržajima na Internetu.
- Dozvoljeni su komentari.
- Moćan način komunikacije između autora i posetilaca.
- Omogućava da svako bude prisutan na Internetu i to bez tehničkog znanja, bez ikakvog ograničenja.

Najčešća definicija bloga

- U Priručniku za blogere i kompjuterske disidente Reportera bez granica:
 - Lični Internet sajt koji sadrži uglavnom **vesti** ('postove'), koje se **redovno ažuriraju**, pojavljuju se u **formi dnevnika** (najnoviji postovi na vrhu strane), gde je većina postova takođe poredana po kategorijama.
 - Blog se obično pravi korišćenjem posebno osmišljenog **interaktivnog instrumenta**, i obično ga kreira i vodi **jedno lice**, ponekad i anonimno.
 - Postovi na blogu su obično tekstualni (uključujući spoljašnje linkove), ponekad sa slikama, i sve više, sa zvučnim i video zapisima.
 - Njih mogu da komentarišu **posetioci**, a postovi se **arhiviraju** na blogu i tamo im se može pristupiti bez vremenskog ograničenja.
 - U poređenju sa ličnom Internet stranicom, blog je lakše napraviti i održavati, mnogo je aktivniji i češće ažuriran, podstiče otvoreniji i ličniji stil i iskrenije iznošenje gledišta i **znatno podržava diskusiju sa posetiocima i drugim blogerima.**

Blog – oblik slobode izražavanja

- “**Blogovanje je pisanje i tačka.**” (Robert A. Koks, predsednik Asocijacije medijskih blogera):
 1. Ako je pisanje - to je **oblik slobode izražavanja.**
 1. Ako je blog oblik slobode izražavanja, na blogere se primenjuje član 10 ECHR, kao i član 19 Univerzalne Deklaracije o ljudskim pravima.
 2. Kao oblik izražavanja, blogovi i blogeri imaju **pravo na punu zaštitu slobode izražavanja** kroz sve univerzalne, regionalne i nacionalne standarde kojima se promovise sloboda izražavanja.

Ograničenje slobode izražavanja na blogu

- Ipak, pravo na slobodu izražavanja na blogu **nije apsolutno pravo**, kako je navedeno u članu 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima.
- Osnovna pozicija je sloboda sopstvenog izražavanja, putem blogovanja, ukoliko je to izabrani način, koje podleže samo ograničenom broju specifičnih, **usko definisanih ograničenja**, koja se primenjuju na osnovu bona fide, objektivnosti i koje potvrđuje informisano i osetljivo sudstvo koje je u stanju da snažno podrži slobodu izražavanja, debatovanja i diskusije o pitanjima od javnog interesa

Blogovanje je potencijalno riskantno:

- Istaknuti malezijski bloger Radža Petra Kamarudin, koji je na svom Internet sajtu imao za metu lica iz vlade, uhapšen na osnovu zakona o unutrašnjoj bezbednosti koji dozvoljavaju pritvor bez suđenja.
- Arapska mreža za informacije o ljudskim pravima (ANHRI) navela je da će se u Agadiru u Maroku odigrati prvo suđenje marokanskom blogeru Muhamedu Al-Ragi zato što je postavio članak pod naslovom 'Kralj podstiče zavisnost svog naroda' na svojoj Internet strani.
- U Engleskoj, Krunski sud za okrug Mold odbio je žalbu 'osuđenog lopova' koji je na Internet postavio uvredljive i preteće komentare u vezi sa detektivom koji ga je uhapsio, a konkretno, "neka Bog pomogne tvojoj novorođenoj bebi." Izrečena mu je novčana kazna od 150 funti i naloženo mu je da plati troškove u iznosu od 364 funte (oni su posle žalbe smanjeni na 239 funti).
 - Ova odluka dobro ilustruje sledeće:
 - (i) vrstu komentara koji se postavljaju na blog, a koji nisu pokriveni pravom na slobodu izražavanja, bez obzira na gledišta blogera na slobodu izražavanja;
 - (ii) nivoe izrečenih kazni (novčana kazna + troškovi)

Statistika u SAD-u

- Od 1. jula 2008. godine do kraja 2008 godine, u 39 saveznih država bilo je **149 privatnih tužbi** zbog ličnih povreda i 11 krivičnih postupaka.
- Očigledno se krivično pravo protiv blogera ne koristi samo u Trećem svetu, a zatvorske kazne, iako indirektno, na primer, mogu biti posledica odbijanja da se otkrije identitet izvora (što je pravo novinara).
- Navodi se da je ukupna dosuđena odšteta u rasponu od **7.500,00 do 11.300.000,00** dolara.
- Najveća je bila dosuđena jednoj majci blogeru, koja je tužena zbog davanja klevetničkih komentara protiv jedne firme za selidbe (*Šef protiv Boka*, Apelacioni sud Floride, septembar 2006.). U svom blogu o toj firmi za selidbe koja je odnela stvari njenog sina iz jednog internata u Kostariki ona je koristila termine 'hohštapler', 'prevarant' i 'varalica'.

Zašto blogeri dobro prolaze u SAD-u

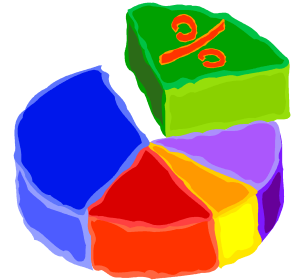
- Skoro 77% svih građanskih parnica dosuđeno je u korist blogera ili da su privatni tužiocu odustali od nekih optužbi.
- Takođe, **92% tužbi koje imaju veze sa blogovima i koje su stigle do suđenja završile su se trijumfom blogera.**
- Šanse na suđenju znatno idu u korist blogera, mada ne postoji garancija da će se ova prevaga u korist pobeda blogera nastaviti.

Izgleda da postoje dva glavna razloga zbog kojih blogeri u Sjedinjenim Državama prilično dobro prolaze:

1. **Zaštita slobode govora** koju obezbeđuje **Prvi amandman**;
 2. **Anti-SLAPP zakoni** (u 27 saveznih država), gde okrivljeni koji dokažu da je u pitanju SLAPP tužba obično dobijaju na sudu, ukoliko su zadovoljeni svi ostali standardi novinarske odgovornosti.
- Strateške tužbe protiv javnog učešća (*Strategic Lawsuits against Public Participation -SLAPPs*) definišu se kao **postupci pred građanskim sudovima** u kojima se navodi da je do povrede došlo usled napora pojedinaca ili nevladinih organizacija da utiču na neku akciju države u vezi sa pitanjem od javnog interesa.

Broj blogova

- U januaru 2008. broj blogova oko 112,8 miliona
- Blogovi su u 2008. godini činili čine 22 od 100 najpopularnijih Internet sajtova u svetu – preko 20% ukupnog broja sajtova!
- Međutim, ovaj broj se odnosi samo na blogosferu na engleskom jeziku.
- Na primer, u istraživanje nije uključeno 72,82 miliona kineskih blogova (koje je prebrojao Kineski centar za informacije o Internet mrežama
- Kada se doda nekoliko desetina miliona blogova na ne-engleskom jeziku dobija se neverovatan broj!

Bloger vs. novinar

- Istraživanje korisnika Interneta iz 2006 godine pokazala da:
 - 95% korisnika Interneta i 77% onih koji postavljaju komentare nisu sigurni koja su pravila postavljanja
 - 66% onih koji postavljaju komentare nije pročitao uslove
 - Komentari 14% korisnika (a taj broj kod blogera raste na 28%) bili uklonjeni.
 - 42% korisnika Interneta (i 27% blogera) misli da blogeri treba da poštuju iste standarde kao i novinari.
 - Ovo je delom zbog gledišta da nisu svi standardi za novinare dobri (npr. zakoni o kleveti).
 - Neki blogeri misle da njihovi standardi treba da budu viši od novinarskih.
- U istraživanju se navodi da (samo) 46% korisnika i 32% blogera podržava ideju dobrovoljnog Etičkog kodeksa za blogere/postavljene komentare.
- 34% blogera se usprotivilo takvom kodeksu.

Slučaj Oprah Winfrey

- Oktobra 2009, Nomvuyo Mzamane, bivša direktorka Južnoafričke akademije za mlade devojke liderke koju je osnovala Oprah Winfrey podnela je tužbu za klevetu protiv Opre, "Huffington Post blogsite"-a i blogera Ron Coleman-a.
- Opra i blogeri su optuženi da su vodili kampanju kojom su oklevetali bivšu direktorku da ona nije vodila računa o studentkinjama na Akademniji, da je znala da su bile žrtve fizičkog i seksualnog zlostavljanja kao i da je učestvovala u prikrivanju svih zlostavljanja koji su se na Akademiji događali.
- Blogeri su bili optuženi zato što su na svojim stranicama objavili Oprine izjave i dali svoje komentare na iste.
- U Decembru 2009 godine došlo je do sporazuma na osnovu koga su blogeri bili dužni samo da postuju izvinjenja na svoje web stranice, bez ikakve finansijske obaveze, što je za Mzamane bilo dovoljno da protiv njih povuče tužbu. Na oba bloga su objavljena izvinjenja.
- U januaru 2010 je sud i zvanično zaključio slučaj.

U Srbiji

- Pretnje upućene Biljani Srbljanovic (VIP Blog) i uredniku B92 web-a Dejanu Restaku između 6-11. juna 2007.godine. B92 je podneo krivičnu prijavu, ali su pretnje tada i prestale.
- Krugolina Borup (Branka Stamenković):
 - Bori se za pravo žena i majki na dostojanstvo
 - Peticije Ministru zdravlja, Načelnicima porodilišta...
 - Primer kako je od bloga nastala građanska inicijativa
 - <http://blog.b92.net/text/14465/Firenca-dan-peti/>

Pravila korišćenja bloga B92

- Mišljenja objavljena na Blogu su **privatno mišljenje autora i komentatora, i ne predstavljaju stavove redakcije B92.**
- Komentari koji sadrže uvrede, pretnje, psovke, pornografiju, vulgarne izraze, klevete, pozive na nasilje, nazivanje pripadnika drugih nacionalnosti pogrdnim imenima, neće biti tolerisani. Ovo uključuje, ali se na to ne ograničava, i sve oblike nacionalne, rasne, verske, seksualne i bilo kakve druge mržnje. Sagovornicima se suprotstavljajte argumentima i činjenicama, a ne diskvalifikacijama na ličnoj ili nacionalnoj osnovi.
- Komentare je moguće postavljati **samo u prvih 7 dana**, nakon čega se blog automatski zaključava.
- Namerno i sistematsko ometanje diskusije, trolovanje, kao i spamovanje (ponavljanje istog komentara na više blogova) neće biti tolerisano, a korisnik koji se ponaša suprotno ovim pravilima biće sankcionisan.
- **Nije dozvoljeno bilo kakvo oglašavanje** uključujući političko, religiozno i komercijalno. Linkovanje externih web adresa u kontekstu teksta ili diskusije je dozvoljeno, a nije dozvoljeno ukoliko je u pitanju reklamiranje.
- Po članu 43 Zakona o javnom informisanju "lični pisani zapis (pismo, dnevnik, zabeleška, digitalni zapis i slično) ... ne može se objaviti bez pristanka lica čije reči ... sadrži, ako se pri objavljivanju može zaključiti koje je to lice".
- **Lični pisani zapisi "ne mogu se objaviti ni bez pristanka onoga kome su namenjeni, odnosno onoga na koga se odnose, ako bi objavljivanjem bilo povređeno pravo na privatnost ili koje drugo pravo tog lica".**
- Nije dozvoljena upotreba materijala koji su zaštićeni autorskim pravom. RDP B92 kao ni B92 VIP Blog ne može da odgovara za takve materijale, a odgovornost će snositi isključivo korisnik koji ih je postavio. Po prijavi ili saznanju da je na B92 Blog postavljen materijal čije korišćenje predstavlja povredu tuđeg autorskog prava, moderatori B92 će pristupiti njegovom uklanjanju bez odlaganja.
Korisnik koji je odgovoran za postavljanje na B92 Blog tuđeg autorskog materijala nadoknadiće B92 svu na ovaj način prouzrokovanu štetu.

Pravila korišćenja Bloga B92

- **Korisnička imena** koja su uvredljiva ili su usmerena protiv neke osobe ili grupe će biti izbrisana. Veb adresa ne može biti korisničko ime.
- Nije dozvoljeno pisanje komentara isključivo velikim slovima (**CAPS LOCK**). Ovakve komentare najčešće ćemo brisati. Ukoliko prenosite tekstove sa drugih sajtova postavite link i kraći citat, nemojte prenositi kilometarske tekstove. Nemojte kvotovati dugačke komentare da biste ispod njih napisali jednu rec ili rečenicu. Na primer: Bravo! Ili: Odličan tekst!
- Ukoliko na Blogu vidite komentar za koji smatrate da je u suprotnosti sa ovim pravilima, bez obzira da li je upućen vama ili nekom drugom korisniku, ili smatrate da je neprimeren, uvredljiv, da sadrži govor mržnje, da je u pitanju spam ili nešto drugo od prethodno navedenog, molimo vas da obavestite moderatora tako što ćete kliknuti na opciju "obavesti moderatora" koja se nalazi uz svaki komentar. Nakon toga će sporni komentar automatski biti prosleđen i autoru koji može da moderiše svoj blog i moderatorima B92.
- Vlasnik Bloga se **NE obavezuje da pojedinačno obrazlaže razloge za uklanjanje poruka** i zadržava pravo da ugasi naloge korisnika koji krše navedene standarde, bez prethodnog obaveštenja.
- Autori nemaju obavezu da obrazlažu brisanje komentara i sankcionisanje komentatora. Oni moderaciju mogu da vrše samo na svojim blogovima.
- **Nije dozvoljeno korišćenje više nickova.**
- **Banovanje** (sankcionisanje) može da bude u trajanju od 1, 7, 30 dana ili trajno. Kloniranje (otvaranje novog naloga) od strane privremeno ili trajno banovanog korisnika neće biti tolerisano.
- Korisnici koji zloupotrebe **privatne poruke za slanje pornografskog materijala, pretnje, vredjanje i maltretiranje korisnika biće udaljeni s Bloga**. Neophodno je da nas primalac takvih poruka obavesti o tome slanjem privatne poruke korisniku Supermod, kome možete pisati i ukoliko imate pitanja ili vam je potrebna neka pomoć.
- **Komentatori koji pišu pod pseudonimom ne mogu biti diskriminirani u odnosu na one koji su objavili svoja imena, niti B92 garantuje za identitet onih koji su ga samoinicijativno objavili.**
- Preporučujemo da drugim učesnicima **ne ostavljate lične informacije o sebi** (brojeve telefona, e-mail, kućne adrese itd.). Takođe, nemojte ostavljati podatke takve prirode o drugim osobama i učesnicima bloga. Istovremeno, molimo da ne špekulišete o identitetu drugih učesnika. Ukoliko ipak želite, lične informacije možete razmrenjivati putem privatnih poruka. B92 ne može garantovati bezbednost ovih podataka od eventualnih hakerskih upada.
- Svi korisnici koji se registruju na B92.FM automatski su registrovani i na B92 VIP blog i obrnuto.
- **Autorska opcija se dobija po pozivu B92.**

B92 VIP Blog

- **Važna napomena:** na B92 VIP blogu primenjujemo postmoderaciju sadržaja. To znači da se **svi komentari registrovanih korisnika objavljuju trenutno**, u realnom vremenu, bez prethodne kontrole sadržaja. Zato vas molimo da imate u vidu da je reakcija moderatora odložena i nekada može zakasnuti jer fizički nije moguće imati uvid u svakom trenutku u sva dešavanja na blogu. Još jednom molimo da koristite sve mogućnosti obaveštavanja moderatora i autora o eventualnim kršenjima ovog pravilnika ponašanja na blogu.

Moderisanje komentara

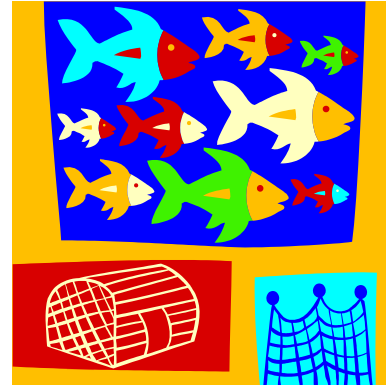
- Pošaljite vaš komentar
Vas komentar je upućen moderatoru na odobrenje. Komentari su moderisani u cilju zaštite kvaliteta javnog govora koji B92 neguje. Ukoliko vas komentar zadovoljava kriterijume definisane na prethodnoj strani, bice objavljen odmah nakon što to moderator odobri. U zavisnosti od kolicine komentara i drugih faktora, ponekad je u pitanju nesto duzi vremenski interval, te vas molimo za strpljenje. Nakon objavljivanja, vas komentar mozete pogledati ako sledite link koji se nalazi odmah ispod vesti koju ste komentarisali ili na stranici koja sadrzi sve komentare objavljene istog dana. Hvala vam sto vasim komentarima obogacujete sadrzaj sajta B92.

Kliknite ovde za povratak na stranu vesti.

- **Problem: Šta kada Vam moderator onemogući da se slobodno izrazite?!?**

Najčešće pravne zamke za blogere

- Kleveta i privatnost (nova javna kleveta);
 - huškanje;
 - intelektualna svojina;
 - uvredljive poruke;
 - nepoštovanje suda;
 - zaštita dece;
 - anonimnost;
 - registracija Internet sajtova;
 - odgovornost lica koje obezbeđuje interaktivni kompjuterski sajt;
 - govor mržnje; i
 - trgovinski zakoni/zakoni o zapošljavanju (naročito u vezi sa blogovima pravnih lica).
- Otvoreno pitanje: **da li su blogeri 'novinari'**, u svrhu toga da bloger može da tvrdi da može da koristi prednosti zakona koji ga štiti?

Internet forum

- Teško utvrditi granicu između bloga i foruma.
- Najčešća definicija:

Internet forum je mesto koje održava jedan ili više moderatora koji uglavnom ne učestvuju u diskusijama već se ponašaju kao urednici sajta a ne autori.

- Kada moderator foruma učestvuje u diskusiji, tada forum počinje da liči na blog.
- U poređenju sa **Internet forumom**, blog je lakše napraviti i održavati, mnogo je aktivniji i češće ažuriran, podstiče otvoreniji i ličniji stil i iskrenije iznošenje gledišta i znatno podržava diskusiju sa posetiocima i drugim blogerima

Učestvujete li u radu foruma?

- www.elitesecurity.org
- <http://forum.b92.net/>
- <http://forum.krstarica.com/forum.php>

Chat

- Komunikacija u realnom vremenu
- IRC server - najčešći
- Gotovo zanemarljiva kontrola sadržaja komunikacija (ne postoji odgovorno lice, autor)
- Problem lažnog identiteta
- Pogodno za zlostavljanje maloletnika, vrbovanje žrtava trgovine ljudima, itd.
- Najmoćniji način komunikacije sa potpuno nepoznatim ljudima (najčešće nema tematskih “soba”, za razliku od bloga i foruma)

Pozitivna iskustva?

